



Academische Werkplaats MILIEU EN GEZONDHEID

De Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid bundelt kennis uit praktijk, wetenschap en beleid en wil zo een brug slaan tussen deze gebieden. Binnen de Academische Werkplaats worden vragen van gemeenten en provincies beantwoord door middel van onderzoek door GGD'en in samenwerking met universiteiten. Ook in 2020 zijn er onderzoeksubsidies beschikbaar

NIEUWSBRIEF 30

September 2020

.....
In deze nieuwsbrief:

- [Oproep voor indienen projecten leefomgeving en corona](#)
 - [Afgeronde projecten](#)
 - [Terugblik presentatie luchtverontreiniging en corona](#)
 - [Virtueel congres milieu-epidemiologie \(ISEE\)](#)
 - [Aankomende congressen en bijeenkomsten](#)
 - [Interview Peter van den Hazel vanwege zijn afscheid van het coördinatieteam Academische Werkplaats](#)
-

Oproep voor indienen projecten leefomgeving en corona

De maatregelen rondom het coronavirus zijn onder meer van invloed op mobiliteit, gedrag en gebruik van de openbare ruimte. Er is in verschillende steden al meer ruimte gemaakt voor voetgangers en fietsers. Er is meer ruimte gemaakt voor terrassen. Er is een handreiking opgesteld over stedelijke mobiliteit in de 1,5 meter samenleving. Er wordt over nagedacht of en hoe ons reisgedrag blijvend gaat veranderen. Daarnaast is de directe leefomgeving rondom huis voor veel mensen veel belangrijker geworden en is er meer waardering voor een aantrekkelijke woonomgeving.

De Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid wil onderzoek naar corona-maatregelen en de leefomgeving stimuleren. We denken bijvoorbeeld aan inventariseren en/of evalueren van maatregelen, onderzoek naar totstandkoming beleid, onderzoek naar nieuwe mogelijkheden, aandacht voor samenwerking en interdisciplinaire aanpak. We horen graag of je hier goede ideeën voor hebt en we bedenken graag met jou hoe jij (of als je wilt iemand anders) dit onderzoeks idee kan uitwerken en indienen voor financiering door de Academische Werkplaats.

Dezelfde voorwaarden zijn van kracht als voor de andere kortlopende projecten, zie [hier](#)

Afgerond project: Routinematig beschikbaar maken van GCN gegevens voor lokaal gebruik

Onderzoekers: Imke van Moorselaar & Saskia van der Zee (GGD Amsterdam)

GCN kaarten (Grootschalige Concentratiekaarten Nederland) worden jaarlijks door het RIVM opgesteld en geven een beeld van de concentratie van de belangrijkste componenten van luchtverontreiniging in Nederland op een schaal van 1x1 km. De kaarten zijn gebaseerd op gedetailleerde gegevens over de uitstoot en verspreiding van deze componenten en hun precursors in binnen- en buitenland.

Dit project is een vervolg op een in 2018 uitgevoerd [AW-MMK project](#). Daaruit bleek dat er grote behoefte is aan het toepasbaar maken van deze gegevens voor lokaal gebruik. De lessen uit het vorige project hebben geresulteerd in een sterk vereenvoudigde methode.

Het RIVM heeft de GCN gegevens van 2018 als in GIS inleesbare bestanden beschikbaar gemaakt. Hiertoe heeft het RIVM het GCN werkproces aangepast, waardoor deze detailinformatie ook in toekomstige jaren relatief eenvoudig kan worden ontsloten. In een aantal korte online filmpjes leggen we stap voor stap uit hoe je lokale data op kaart kan zetten met behulp van het gratis programma Q-GIS. We hebben de bijdrage van bronnen aan uitstoot en concentratie per gemeente samengevat in een Exceltool (zie hieronder). In 8 voorbeelden laten we zien hoe je GCN gegevens kunt toepassen op lokaal niveau, deze zijn te vinden in de handreiking waarin de methode wordt toegelicht.

Resultaten:

Download hier de [Handreiking](#) en de [factsheet](#). De bijbehorende Exceltool, in GIS inleesbare bestanden en instructiefilmpjes vind je op de [site van de Academische Werkplaats](#).

Afgerond project: Smart Sensoring Koolmonoxide Shisha Lounges

Onderzoeker: Janneke Mikkers (GGD Haaglanden)

Afgelopen jaren zijn er in de steden veel shishalounges bij gekomen. Hieronder verstaan we horecagelegenheden waar waterpijp gerookt kan worden. De lounges worden in de gemeente Den Haag vaak gevestigd in oude panden. Deze lounges hebben bij de aanvang vaak geen of geen goed ventilatiesysteem, waardoor in de bovenliggende woning veel overlast kan zijn. Vaak klagen bewoners over geurklachten. Het is voor de omgevingsdiensten vaak lastig om goed te handhaven op

geuroverlast in dergelijke situaties. Bij het gebruik van de waterpijp worden kooltjes gebruikt. Deze kooltjes produceren door onvolledige verbranding veel koolmonoxide. Dit is goed te meten en er zijn WHO normen waaraan getoetst kan worden.

In dit project zijn er op drie locaties bij shishalounges en bovenliggende woningen metingen gedaan met een nieuw smart sensing systeem. Het doel was om te testen of dit systeem hiervoor inzetbaar is. Het vernieuwende aan dit systeem is dat de meetresultaten direct op een online platform getoond worden. Voordelen hiervan zijn dat het direct inzicht geeft in de concentraties. Deze gegevens zijn ook voor anderen inzichtelijk. Naast de GGD kunnen bewoners, de eigenaar van de lounge, de gemeente, de omgevingsdiensten en de brandweer hier gebruik van maken. De eigenaar van de lounge kan direct handelen en de handhavingsinstanties kunnen handhaven.

In het [rapport](#) staan de aanpak, de resultaten en de conclusies beschreven. In de [factsheet](#) staat een samenvatting van het rapport.

Afgerond project: verduurzaming en gezondheid

Onderzoekers: Amy Kragt (GGD Gelderland-Midden), Jolanda Willems (GGD Gelderland-Midden), Jan van Ginkel (GGD Twente en GGD IJsselland) & Janneke Mikkers (GGD Haaglanden)

Verduurzamen van woningen staat hoog op de agenda voor de komende jaren. In Nederland is 2018 het nationale Klimaatakkoord aangenomen waar het speerpunt is om een CO2 reductie van minimaal 49 procent in het jaar 2030 te behalen. Het verduurzamen van woningen biedt een uitstekende kans om in te spelen op het leefmilieu in en rondom de woningen. Indien er bij de verduurzaming onvoldoende rekening wordt gehouden met gezondheidsaspecten brengt dit risico's met zich mee.

Er is in dit project een overzicht gemaakt van factoren die samenhangen met het verduurzamen van woningen en welke gezondheidsrisico's of –verbeteringen het kunnen opleveren.

Dit is vertaald naar drie stukken, namelijk:

- Een praatplaat, te gebruiken voor gesprekken met externen over verduurzamen van woningen en gezondheid.
- Een toelichting op de praatplaat.
- Een handleiding in de vorm van een Exceloverzicht, waarin per aandachtspunt beschreven staat wat eventuele knelpunten kunnen zijn en welk advies kan worden gegeven.

De handleiding is flexibel zijn en zal in de toekomst worden aangevuld. Dit omdat ontwikkelingen binnen de verduurzaming snel gaan en de innovatiegraad hoog is. De handreiking is in eerste instantie bedoeld voor GGD-medewerkers om te ondersteunen bij advisering. De handreiking zal ook ter beschikking worden gesteld aan andere organisaties, indien ze deze willen gebruiken. Met deze kennis kunnen GGD-medewerkers zich proactief opstellen richting gemeenten en andere organisaties en hun adviesrol op dit gebied beter vervullen. De handleiding zal worden beheerd door de werkgroep binnenmilieu.

Link naar het [rapport](#) en de [factsheet](#).

Terugblik presentatie over luchtverontreiniging en Covid-19

Op het symposium Veehouderij en Gezondheid hield Marieke Dijkema (GGD Gelderland-Midden) een presentatie over de huidige kennis over luchtverontreiniging en Covid-19.

In verschillende media wordt een verband gelegd tussen de grote uitbraken van Covid-19 en de luchtkwaliteit in die regio's. Hierbij wordt bijvoorbeeld verwezen naar de uitbraak in Noord-Italië, en ook onze Brabantse regio wordt internationaal regelmatig aangehaald. Er zijn een aantal studies over dit onderwerp verschenen die suggereren dat in gebieden met slechte luchtkwaliteit infectie met Corona/ COVID-19 vaker voorkomt, en/of leidt tot (veel) hogere sterftcijfers ten gevolge van deze ziekte.

Het is zeker mogelijk dat luchtkwaliteit een rol speelt: zowel een hoger risico op infectie met het virus, als een ernstiger verloop van de ziekte lijken in het licht van wat al bekend was over luchtverontreiniging en respiratoire infecties plausibel. Het is echter veel te vroeg om, zeker in kwantitatieve zin, uitspraken te kunnen doen over de invloed van luchtverontreiniging op het infectierisico en ziekteverloop van dit specifieke, nieuwe virus. Een groep Nederlandse wetenschappers schreef hierover een [editorial](#) in het European Respiratory Journal.

In een – voor een breed publiek zeer toegankelijke - presentatie op het jaarlijkse symposium Veehouderij en Gezondheid hield Marieke Dijkema een presentatie over wat er wel en wat er niet bekend is, en wat de aandachtspunten zijn voor de komende periode. Deze presentatie (14 min) is [hier](#) terug te kijken.

Virtueel congres milieu-epidemiologie (ISEE)

Door Moniek Zuurbier en Marieke Dijkema

Een groepje van tien GGD'ers heeft het jaarlijkse internationale milieu-epidemiologie congres (ISEE) 'bijgewoond'. Het congres was dit jaar vanwege corona voor het eerst virtueel. In het vierdaagse congres, met steeds 5 (!) parallele sessies, werden allerlei onderwerpen behandeld: van luchtverontreiniging tot klimaatverandering, van bestrijdingsmiddelen tot geluid, van sessies over onderzoeksmethoden tot sessies over de vertaling van onderzoek naar beleid.

De Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid had voor GGD'ers een bijdrage voor de congreskosten ter beschikking gesteld. Daarnaast had de Academische Werkplaats een digitale chatroom opgezet, waarin we met elkaar konden discussiëren, tips geven voor interessante sessies en elkaar vragen konden stellen. De digitale chatroom was een erg waardevolle toevoeging bij het volgen van de sessies vanuit huis. Een aanrader voor mensen die ook de komende tijd dit soort bijeenkomsten virtueel gaan bijwonen!

Wat ontbreekt bij een virtueel congres zijn de vele ontmoetingen die je normaal gesproken tijdens een congres hebt. Maar voor ons gold dit jaar dat we het congres - als het fysiek zou zijn geweest - niet hadden kunnen bijwonen (de locatie lag in de V.S.), dus alles wat we nu hebben opgepikt was winst. We zijn benieuwd hoe de ISEE-congressen de komende jaren zullen worden georganiseerd. Wellicht worden het hybride congressen: zowel fysiek als digitaal te volgen. De Academische Werkplaats houdt dit in de gaten en bekijkt of we volgend jaar ook een digitale chatroom en wellicht

ook een financiële bijdrage kunnen organiseren voor GGD'en.

Als je een andere bijeenkomst ziet waarbij een digitale chatroom een nuttige aanvulling kan zijn, laat het weten, dan kijken we of we dat kunnen organiseren.

Aankomende congressen en bijeenkomsten

Congressen en bijeenkomsten op het gebied van gezonde leefomgeving die de komende tijd worden georganiseerd:

- Jaarlijks congres van de International Society for Exposure Science op 21 en 22 september 2020, virtueel: <http://ises2020ca.org/#>
- Het congres Geluid, Trillingen en Lucht is uitgesteld naar 19 en 20 januari 2021. Dit zijn voorlopige data i.v.m. corona. Voor meer informatie, zie <https://www.gtlcongres-beurs.nl/>

Interview Peter van den Hazel vanwege zijn afscheid van het coördinatieteam Academische Werkplaats



Laten we maar beginnen met de meest voor de hand liggende vraag: hoe vond je het om voorzitter van het coördinatieteam van de Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid te zijn?

“Ik zie mezelf meer als een meewerkende coördinator. Ik heb altijd geloofd in een gelijkwaardige uitvoering binnen het coördinatieteam. Dat geeft me het gevoel dat het een team is van mensen die samenwerken. En daar draait het bij de Academische Werkplaats om: samenwerking tussen de GGD'en van Nederland. Dat samenwerken weerspiegelt zich in een team van betrokken GGD'ers. Een mooie en eervolle positie”.

Je bent al jaren betrokken bij de Academische Werkplaats. Wat zijn de hoogtepunten?

“Ik ben al betrokken bij de Academische Werkplaats sinds het begin, vanaf 2006. Voor mij is één van de hoogtepunten dat we een trend hebben kunnen bewerkstelligen dat gemeenten en andere organisaties bereid zijn om mee te doen met onderzoek, en daar ook in te investeren. Dat is voor mij een bevestiging dat andere partijen de GGD een belangrijke partner vinden om mee samen te werken, en inzien dat de resultaten van het onderzoek nuttig zijn en voor hun beleid toepasbaar is.

Dat we dat bereikt hebben is iets waar ik heel trots op ben, en zie ik ook echt als een stimulans voor alle GGD-medewerkers om een project in te dienen.

Een ander hoogtepunt is dat sommige projecten landelijke belangstelling in de media hebben gewekt. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek '[Adembenemende brommers](#)' uit 2017. Maar er zijn nog veel meer onderzoeken van onze Academische Werkplaats opgepikt door de media.”

Wat zou je tegen alle GGD'ers zeggen die aarzelen om een project in te dienen?

“Als jij als GGD'er bereid bent om te investeren in een onderzoek, dan investeren andere partijen ook in jou. Wees niet bang om de telefoon te pakken en met iemand uit het coördinatieteam te overleggen. Tuurlijk, onderzoek doen kost tijd, maar je haalt er ook heel veel profijt uit omdat je daarmee een netwerk opbouwt. Je maakt contact met andere personen, die ook weer van nut zijn voor je verdere werk bij de GGD. Daarnaast vergaar je zelf meer kennis over een onderwerp en leer je om oplossingsgericht te werken.

Het onzichtbare nut van het opbouwen van een netwerk is heel belangrijk. De tijd die het onderzoek kost win je als het ware later terug door het netwerk dat je hebt opgebouwd.

De drie belangrijkste pijlers van de GGD zijn onderzoek, beleidsadvies en voorlichting. Onderzoek raakt ooit op de achtergrond in de waan van de dag, omdat dit meer lange termijn is, maar daarom niet minder belangrijk.”

Heb je nog tips voor Moniek Zuurbier en Marieke Dijkema, die het stokje van jou hebben overgenomen?

“Ik heb vanaf dag één met Moniek en Marieke samengewerkt in de Academische Werkplaats. Geen tips dus, maar wel het volste vertrouwen dat zij de Academische Werkplaats tot grote bloei weten te brengen.”

Wat zijn je plannen voor de toekomst, nu je afscheid hebt genomen van het coördinatieteam Academische Werkplaats?

“Ik ga mijn activiteiten op het Europese onderzoeksgebied de komende 5 jaar voortzetten. Daarnaast coördineer ik een denkgroep over corona en de rol die de Arts Maatschappij & Gezondheid daar in kan hebben, en voer ik activiteiten uit voor een drietal internationale NGO's. Maar het is niet alleen maar werken hoor, ik ben ook net opa geworden en heb een vaste oppasdag. En ik heb mijn oude hobby olieverf schilderen weer opgepakt.”

Bij deze willen we Peter nogmaals bedanken voor zijn jarenlange inzet voor de AW. Dankzij jouw gedrevenheid zijn veel onderzoeksprojecten uitgevoerd en is een mooi netwerk op het gebied van milieu en gezondheid ontstaan. – Het coördinatieteam

[Aanmelden nieuwsbrief](#) / [Afmelden nieuwsbrief](#)

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid (AW-MMK)

Contact

Fatima Toufali, managementassistente AW-MMK

GGD Gelderland-Midden
Postbus 5364, 6802 EJ Arnhem
Tel.: 088 355 58 13
E: awmmk@vqgm.nl

